

هجدهم تیر چهار سال انتظار

حادثه کوی دانشگاه در ۱۸ تیر ۷۸، واقعه‌ای نیست که بتوان از آن به راحتی گذر کرد. واقعه‌ای عبرت‌آموز و در عین حال تلخ که قلب هر انسانی را به درد می‌آورد، تا جایی که رئیس‌جمهوری این حادثه‌را تاوان سنگینی دانست که برای کشف جریان قتل‌های زنجیره‌ای پرداخته شد.

در این نوشتار سعی شده با نگاهی به سخنان مقامات رسمی و شخصیت‌های سیاسی و بیانی‌ها و تحلیل‌های ارائه شده در آن برهه؛ از آن روزها، اگرچه تلخ و سیاه؛ اما به جهت این که صفحاتی مهم از تاریخ این سرزمین هستند و بخشی از حافظه تاریخی ما را به خود اختصاص داده‌اند، یاد می‌شود و در عین حال به بازخوانی دقیق‌تر و مستندتر این واقعه پرداخته شود. آیت‌الله خامنه‌ای در رابطه با حادثه کوی دانشگاه و حمله به خوابگاه دانشجویان در ۲۱ تیرماه ۷۸ گفتند: "... این حادثه تلخ، قلب مرا جریحه‌دار کرد. حادثه غیر قابل قبولی در جمهوری اسلامی بود، حمله به منزل و مأوا و مسکن یک جمعی، به‌خصوص در شب یا در هنگام نماز جماعت، به‌هیچ وجه در نظام اسلامی قابل قبول نیست...".

"... کسانی که در نظام جمهوری اسلامی تخلف می‌کنند، باید با آنان برخورد بشود، اما کسی که تخلفی نکرده است، کسی که در خانه خود در حال استراحت است، آن هم در محیط جوان دانشجویی، کار بسیار خطا و ناروایی نسبت به او انجام گرفته است. این که صد نفر یا دویست نفر از کوی دانشگاه خارج شدند و حرف‌هایی زدند و شعارهایی دادند، بهانه و مجوزی نمی‌شود برای این که کسانی، در هر لباس و با هر نامی وارد آن محیط بشوند و کارهای ناروایی انجام بدهند...".

آیت‌الله خامنه‌ای در میان مجروحان کوی دانشگاه نیز چنین گفتند: "... البته حادثه، خیلی تلخ بوده، از جهات مختلف تلخ بوده است. اولاً مربوط به یک شخص نبوده، مربوط به یک جمع بوده است، این خیلی فرق می‌کند که انسان مشکلی را برای یک فرد ایجاد کند، یکی را مثلاً کتک بزنند، تا این که جماعتی را. ثانیاً حادثه، مربوط به قشر دانشجو بوده است، یک قشر مقتدم در جامعه ما و فرزندان برگزیده این خانواده. در واقع این جور است دیگر، دانشجو جزء بچه‌های برگزیده این خانواده بزرگ است که اسمش ملت ایران است. طبعاً وقتی نسبت به اینها حادثه‌ای انجام می‌گیرد، انسان بیشتر جریحه‌دار و ناراحت می‌شود. ثالثاً در محیط دانشگاه بوده، چون خوابگاه هم جزء محیط دانشگاه و کوی دانشگاه، مال دانشجوهاست. رابعاً شب و وقت استراحت و محیط امن و امان زندگی بوده است. بالاخره از این قبیل علل و موجباتی هست که هر کدام جداگانه و به تنهایی موجب می‌شود که این حادثه را برای انسان واقعاً به حالت بد و تلخ و زشت در بیاورد. حقیقتاً هم تلخ بود...".

سید محمد خاتمی، رئیس‌جمهوری نیز در دیدار خود با وزیر فرهنگ و آموزش عالی و معاونان اظهار داشت: "... هر چه دانشگاه، دانشجویان و استادان ما سرزنده و بانشاط باشند، نشانه آن است که جامعه ما سرزنده و بانشاط است و کسانی که جامعه را سرزنده و بانشاط نمی‌خواهند، دانشگاه را نیز سرزنده و بانشاط نمی‌خواهند. برخی دیدگاه‌ها در جامعه، هنوز دانشگاه‌ها را امری تشریفاتی و تفتنی می‌دانند و یا حتی در مقابل ارزش‌ها قرار می‌دهند، در حالی که دانشگاه‌ها در ایران در موقعیتی به وجود آمدند که از متن جامعه بودند و همواره در مقابل تجاوزها و وابستگی‌ها قیام کردند و نقش دانشگاه چه قبل و چه بعد از انقلاب کاملاً روشن است که به عنوان یک محیط سرزنده، مدافع هویت مستقل و جامعه سرافراز ما بودند و حتی حرکت‌های اسلامی در درون دانشگاه‌های ما از سرزنده‌ترین و شاداب‌ترین حرکت‌های اسلامی جامعه بوده است...". آقای خاتمی، اهانت به حریم دانشگاه و برخورد بسیار خشن و نفرت‌انگیز با دانشگاه را یکی از تلخ‌ترین حوادثی دانست که تاکنون برای دانشگاه پیش آمده است.

اما رئیس‌جمهور، مهم‌ترین اظهارات خود را درباره این حادثه در اجتماع مردم همدان مطرح کرد. وی در تشریح ماهیت انقلاب چنین گفت: "انقلاب ما انقلاب کلام بود در مقابل سلاح، انقلاب مهربانی بود در مقابل خشونت و انقلاب آزادی، قانون و انقلاب لبخند بود. انقلاب ملت ما انقلاب مهربانی و لبخند بود. لبخند تمسخر به ستمگران و لبخند مهربانی به

محروران و مستضعفان جهان. با روح این ملت شریف چه بیگانه هستند، آنان که بر طبل خشونت می کوبند...". "انقلاب اسلامی، انقلاب حاکمیت مردم بر سر نوشت خویش و بر آمدن حکومت از دل مردم و مسئول بودن در برابر مردم بود...". خاتمی در قسمت دیگری از سخنانش اشاره کرد: "... تلاش کردند تا دین را مقابل آزادی قرار دهند، تلاش کردند تا این مسئله را القا کنند که امنیت با آزادی سازگار نیست، در حالی که برای این که امنیت داشته باشیم باید آزادی را قبول کنیم...". همچنین وی در تقبیح خشونت گفت: "... خشونت در هر شکلی و به هر صورتی محکوم است؛ حتی اگر خشونت تحت عناوین مقدس و مورد اعتقاد مردم و تحت پوشش چهره‌های برجسته انقلاب انجام شود، محکوم است، ولی پیش از این که خشونت گران که در میان آنها انسان‌هایی هستند که دلسوز و قصد خدمت دارند مورد ملامت باشند، کسانی مورد ملامت هستند که کوشیده‌اند خشونت را تئوریزه کنند...".

رئیس‌جمهور با اشاره به جریان خطرناک و منحرفی که درون وزارت اطلاعات کشف شد، گفت: "... از پیش می دانستم که کشف این جریان تاوان سنگینی دارد و بنده منتظر بحران آفرینی‌ها بوده و هستم، اما با خدای خود و شما ملت پیمان می بندم تا کشف و دفع آن عامل فساد پیش خواهیم رفت. آن کشف آن قدر بزرگ بود که به دادن این تاوان‌ها می‌ارزید...". خاتمی ضمن طرح سؤال‌هایی از قبیل این که: "چرا به دانشگاه حمله می‌کنند و دانشجو را می‌کوبند؟ چرا کینه خود را نسبت به دانشگاه این چنین پیاده می‌کنند؟" این گونه به این سؤال‌ها، پاسخ داد: "چون دانشجویان و دانشگامیان عضو زنده و فعال جامعه هستند و از بزرگ‌ترین حامیان برنامه‌های پیشرفت و توسعه این کشورند."

همچنین رئیس‌جمهور، حوادث و شورش‌های رخ داده پس از واقعه کوی دانشگاه را یک حرکت کور خواند و آن را سناریو و نمایشنامه‌ای برای برهم زدن شعارهای دوره جدید ریاست‌جمهوری و یک اعلام جنگ با رئیس‌جمهوری و شعارهایش دانست.

آقای خاتمی از این پس در چند سخنرانی، دیدار و گفت‌وگوی خود به ضرورت نفی خشونت در جامعه و تکریم دانشگاه و دانشجو پرداخت. وی در این راستا گفت: "... آیا باید در مورد کسی که سلیقه ما را نپذیرفت، اعمال خشونت کنیم؟ پدرش را در آوریم که چرا سلیقه ما را ندارد؟ این چه حرف‌هایی است که زده می‌شود، ما برای اسلام جانمان را فدا می‌کنیم؟ بله، همه ما جانمان را برای اسلام فدا می‌کنیم، مگر اسلام سلیقه توست؟ مگر حساب و کتاب ندارد؟ خیلی از همین روحانیون و علما هستند که بعضی از اصول قانون اساسی را قبول ندارند، پس او هم بیاید و بگوید هر کس حرف مرا قبول نکند، محارب است و باید با خشونت با او رفتار کرد...". و در دیدار خود با رئیس و اعضای هیئت‌امانی جهاددانشگاهی، دانشگاه را مرکز نخبگان اهل دانش و پژوهش و مرکز جوانان نخبه‌نوجوی باشور جوانی دانست. "... کسانی که با علم و دانش و یا هر چیز موخالفاند، اوهام و توهمات خود را با رنگ فلسفی و آیه و روایت درمی‌آمیزند و آن را مقدس می‌پندارند و از احساسات، خدا، دین و مردم استفاده می‌کنند تا ذهنیت‌های سنگوارهای خود را حفظ کنند...".

رئیس‌جمهور، دشمن تاریک اندیشی را، ذهن پرسشگر خواند و اظهار کرد، مهم‌ترین جایگاه پرسش، دانشگاه است و همچنین ترویج خشونت به نام دین و دعوت به آشوب از بیرون را دوروی یک سکه دانست. وی در پیام‌های بعدی خود بر این که دانشگاه، کانون اساسی اندیشمندی، پرسشگری و حقیقت‌جویی و بالنده‌ترین مرکز تحولات جامعه است، تأکید کرد.

در خصوص اطلاعیه‌های شورای عالی امنیت ملی که در چهار شماره منتشر شد؛ اگر چه قسمت‌هایی از این اطلاعیه در یادمان ۱۸ تیر سال گذشته در نشریه آورده شد؛ اما از آنجا که شخصیت‌ها و گروه‌های بسیاری آن را بسیار مهم و منصفانه خواندند، مجدداً قسمت‌هایی از آن را ذکر می‌کنیم:

ماده یک اطلاعیه شماره یک: این حادثه تأسف‌بار به هیچ وجه قابل قبول و گذشت نیست و دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی این حرکت را محکوم کرده و با دانشجویان، مجروحان و حادثه‌دیدگان اظهار همدردی می‌کند.

ماده ۲ اطلاعیه شماره ۱: دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی گروه ویژه‌ای را برای بررسی همه‌جانبه و رسیدگی دقیق به ابعاد علل و عوامل پیدا و پنهان واقعه و شناسایی دقیق و برخورد قاطع با گروه‌های فشار که با حرکت‌های غیرقانونی خود منشا مشکلات فراوانی هستند، تعیین و مقرر داشت مقام دستور دهنده ورود نیروی انتظامی به کوی دانشگاه عزل و برابر مقررات جاری با او رفتار شود.

ماده ۳ اطلاعیه شماره ۱: کلیه خسارت‌های مادی و معنوی وارده به دانشجویان جبران و خرابی‌های حاصله ترمیم گردد. در ماده ۱ اطلاعیه شماره ۲ شورای عالی امنیت ملی آمده بود: در راستای تحقق بند ۲ اطلاعیه قبلی، مبنی بر رسیدگی دقیق به ابعاد، علل و عوامل پیدا و پنهان واقعه و برخورد قاطع با گروه‌های فشار و حرکت‌های غیرقانونی مصوب نمود، وزارت اطلاعات اقدام به شناسایی و برخورد قانونی با این دسته از افراد نماید. در نخستین اقدامات انجام شده تاکنون تعداد هفت نفر

از این جریان شناسایی و بازداشت شده‌اند.

ماده ۴ اطلاعیه شماره ۲؛ بودجه لازم در اختیار وزارت فرهنگ و آموزش عالی و وزارت بهداشت و درمان قرار گرفت تا نسبت به رفع ضرر و زیان و خسارت‌های وارده اقدام شود.

همچنین شورای نمایندگان رهبری در دانشگاه‌ها نیز در بیانیه‌ای آورده بود: "... حمله تعدادی از افراد نیروی انتظامی و عناصر غیرمسئول به کوی دانشگاه تهران به بهانه جلوگیری از تجمع بدون مجوز در خیابان و ضرب و شتم جمعی از دانشجویان از جمله برخی از دانشجویان شاهد و ایثارگر در محل استراحتشان که منتهی به مجروح شدن تعدادی از دانشجویان و دستگیری جمع بیشتری از آنان گردیده است، به شدت محکوم می‌باشد...".

تعدادی از ائمه جمعه کشور نیز از جمله امام جمعه گرگان (آیت‌الله نورمفیدی) و امام جمعه گنبد (حجت‌الاسلام محمدحسین سبحانی) حوادث کوی دانشگاه را از تلخ‌ترین و مصیبت‌بارترین روزها و رخدادهای تاریخ انقلاب دانستند.

این مطالب نگاهی مختصر به روزها و وقایعی داشت که همگان آن را تلخ و اسفبار دانستند و برخورد خشونت‌باری را که در این واقعه با دانشجویان و دانشگاهیان صورت گرفت، محکوم کردند؛ اما پس از گذشت چهار سال، افکار عمومی و دانشجویان برای بسیاری از پرسش‌های خود پاسخی نیافته‌اند، دانشجویان اگر چه در جریان این حادثه متحمل زیان‌های جبران‌ناپذیری شدند؛ اما در این سال‌ها همواره با آرامش و از راه‌های مسالمت‌آمیز، حقوق از دست‌رفته و حقه خود را مطالبه کرده‌اند، آن‌چنان که در نخستین سالگرد این حادثه با اتخاذ "استراتژی گل و لبخند" ثابت کردند که منطق در پندار و آرامش و متانت در رفتار، از شاخصه‌های دانشجو می‌باشد و این امر نشان از این دارد که دانشجویان علی‌رغم مشکلات و فشارهای گوناگون، همچنان امیدوارند.

در پایان این سطور تنها می‌توانیم آرزو کنیم که دیگر هیچ‌گاه در این سرزمین، شاهد چنین جنایت‌هایی نباشیم و عدم‌بیکری و ریشه‌یابی این جنایت‌ها، امید دانشجویان را به یأس و ناامیدی تبدیل نکند، که در این صورت مشخص نیست، مایوس شدن قشر عظیمی از جوانان ما، از روش‌های آرام و قانونی چه حوادث و وقایعی را در پی خواهد داشت.

منبع مورد استفاده:

کوی دانشگاه به روایت رسانه‌ها، محمدعلی زکریایی، انتشارات کویر، ۱۳۷۸.

خشونت در هر شکلی
و به هر صورتی
محکوم است؛ حتی
اگر خشونت تحت
عناوین مقدس و
مورد اعتقاد مردم و
تحت پوشش
چهره‌های برجسته
انقلاب انجام شود،
محکوم است، ولی
پیش از این که
خشونت‌گران که در
میان آنها انسان‌هایی
هستند که دلسوز و
قصد خدمت دارند
مورد ملامت باشند،
کسانی مورد ملامت
هستند که
کوشیده‌اند خشونت
را تئوریزه کنند

خاتمی: از پیش
می‌دانستم که کشف
توطئه قتل‌های
زنجیره‌ای تاوان
سنگینی دارد و بنده
منتظر
بحران آفرینی‌ها بوده
و هستم، اما با خدای
خود و شما ملت
پیمان می‌بندم تا
کشف و دفع آن عامل
فساد پیش خواهیم
رفت. آن کشف آن قدر
بزرگ بود که به دادن
این تاوان‌ها می‌ارزید